

TIDEVARVET

Nr 26 — 28 JUNI

Nr 26 — 2 ÅRG. 1924

Tidevarvet n:r 26.

Tidningens innehåll ansluter sig nära till förhandlingar och beslut vid Frisinnade Kvinnors möten på Fogelstad och i Katrineholm.

Situationen i Norge — inför valen — skildrar *Lulli Lous*, brottsinspektör i Kristiania.

Intryck från Finland, — upptecknade av *Folkunge*, — berör målartinnan *Helena Schjerfbeck*s betydande konstnärskap.

K. J. talar om *Makt och Mänskor*.

Nya tyska studier i kvinnofrågan, II, av *dr Ilse Reicke*. Brev från London m. m.

I nästa n:r ingår *Erfarenhet från de danska kvinnornas valkampanj*, föredrag vid Landsmötet i Katrineholm av fru *Marie Hjelm*, ledamot av danska riksdagen.

Frisinnade Kvinnors Riksförbund

uttalar att:

En av vägar till ett bättre tillstånd ifråga om folknkyrket är att nykterhetsundervisningen i alla slag av skolor — särskilt ungdomsskolorna — bedrivs grundligare än hittills skett och på ett väckande sätt.

De lärare, som skola handhava ungdomen, måste sättas i tillfälle att förvärva för sagda undervisning nödiga kunskaper.

Som gestaltningen av undervisningen i skolorna i hög grad ligger i skolstyrelsers och skolråd händer, är det av vikt att i skolstyrelser och skolråd insätts för denna viktiga fråga verkligt intresserade och ansvarskännande personer.

Här är en möjlighet som särskilt kvinnorna icke får låta ligga obegagnad att öva inflytande på den fostran, som kan hos ungdomen skapa klokhet och självkontroll gent emot rusdryckernas frestelser.

Frisinnade Kvinnors Riksförbund

ORDFÖRANDE:

FRÖKEN KERSTIN HESSELGREN.

V. ORDFÖRANDE:

FRU ELLEN HAGEN.

FRU ANNASTINA ALKMAN.

F. K. R:s

Utskott för Samhällets Mödras och Barnavård samt för Kvinnornas lönefråga:

FRÖKEN BERTA KOERSNER.

FRU ESTER ERKENGREN.

FRU GERDA LINDBLOM.

FRÖKEN ELSA LIDMAN.

ADVOKAT RUTH STJERNSTEDT.

FRÖKEN ANNA SKOGLUND.

FRÖKEN FRIDA LUNDR.

Mänskligheten bör utrota kriget, innan kriget utrotar mänskligheten.

Frisinnade Kvinnors Riksförbunds Centralstyrelse.

EN PAROLL INFÖR VALEN.

Mänskligheten bör utrota kriget innan kriget utrotar mänskligheten. Europa, som är den mest splittrade och av krigiska konflikter holade världsdelen, är samtidigt den som till högsta fullkomning behärskar den militära förelsetekniken. Med insikt om den fara som uppstår ur detta faktum för den kultur och den ras vi tillhöra fatta vi det som vår plikt såsom kvinnor och medborgare att sätta in vår yttersta kraft i utrotningsskampen mot kriget. Vi ha hunnit till den punkt i utvecklingen då samarbete måste efterträda rivaliteten mellan de europeiska folken och då i krigets ställe såsom utslagsgivande faktor måste träda en av förbundna nationer frivilligt erkänd skiljedom.

Förbundet vill med alla krafter medverka till att skapa de folkpsykologiska förutsättningarna för en fullständig avrustning. Det synes oss böra ske genom att man vid folkundervisningen och i allmänhet vid folkuppföstran arbetar på en radikal omvärdering av de ideal och föreställningar i fråga om krig som under århundraden nöts in i folkmedvetandet, samt genom upplysningsverksamhet angående krigets innebörd för vår tid.

Förbundet vill arbeta för att Nationernas förbund må bli ett effektivt och betryggande folkförbund samt vill utbreda och levandegöra tanken på Nationernas förbund som krigets ersättare vid ståtande av ekonomiska och territoriella tvister.

Förbundet vill alltså verka för att inom vårt folk vinna anhängare för en positiv fredspolitik, läri inberäknad avvecklingen av vår krigsberedskap. Detta anse vi vara ett led i arbetet på internationell avrustning.

* * *

Frisinnade Kvinnors Riksförbund anser att en bestämd skilnad sedan gamla tider rått mellan uppfattningen om äganderätten till fast och lös egendom.

att samhället enligt svensk rättsuppfattning vid jordäganderätten haft och har ett bestämt intresse att bevara, ett intresse som lett till absoluta inskränkningar i den enskildes rätt, vilket skett i exempelvis lagstiftningen om expropriation och vanhövd,

att alltså jordäganderätten icke är en absolut rättighet utan tvärtom i sin natur innefattar vissa begränsningar, vilka i den mån samhällets intresse så kräver på lagstiftningens väg böra och kunna utvidgas men

att den enskildes rätt till icke endast besitta utan även äga jord icke härigenom får äventyras. Den enskilda äganderätten är den uppdelningsform, som måste anses innebära den största fördelen icke endast för den enskilde utan även för samhället.

* * *

Jordfrågan måste lösas genom fastställande av förhållandet mellan samhällets och den enskildes äganderätt till jorden.

I alla av F. K. R:s centralstyrelse tillsatta utskott äro dess ordförande, fröken Kerstin Hesselgren samt V. U:s ordförande, doktor Ada Nilsson, självskrivna ledamöter.

F. K. R:s

Fredsutskott:

FRU MIA LECHÉ LOFGREN.

FRU ELIN WÄGNER.

DOKTOR ANDREA ANDREEM-SVEDBERG.

F. K. R:s

Utskott för Lösdrivarefrågan:

ADVOKAT EVA ANDÉN.

DOKTOR ALMA SUNDQUIST.

F. K. R:s

Utskott för Arbetslöshetsförsäkringsfrågan:

FRU BERTA BURMAN-ANDERSON.

Brännande frågor.

Så lyder titeln på en skriftserie utgiven av Frisinnade Kvinnor. Tidigare ha inom serien utkommit *Valtafrågan*, av professor Eli F. Heckscher, *För och emot förbudet*, av redaktör Carl Ekman, och doktor Ivan Bratt samt *Skolreformen och ungdomen*, av Anna Whitlock.

I de i dagarna utkomna nya delarna av skriftserien *Brännande frågor* har sammansätts uppsatser av fru *Mia Leché Löfgren* och fru *Elin Wägner*, behandlande spörsmålet om *Ett nytt försvar* från olika synpunkter. Det är vår förhoppning, att medlemmarna av Frisinnade Kvinnors Riksförbund såväl som andra för tidens frågor intresserade skola finna de båda framställningarna var på sitt sätt klarläggande och användbara vid gemensamma överläggningar i den stora frågan vad vi som sammanslutning och enskilda kunna göra för att bekämpa och utrota kriget och befrämja freden.

Skolproblemet är en av tidens mest aktuella frågor. I *Människoskolans ger Emilia Fogelklou* några reflexioner om skolreformens inre motsägelser, vilka be-lysa konflikten mellan rättfärdighetskravet och frihetskravet. De kunna förvisso vara till vägledning för många, som önska skaffa sig en ögen uppfattning i denna för landets blivande medborgare så viktiga fråga.

Skrifterna erhållas genom Frisinnade Kvinnors sekretariat, Slussplan 9, Stockholm.

Frisinnade Kvinnors Riksförbund

pårklar att frågan om de kvinnliga statstjänarnes löne- och pensionsförhållanden uttagas till behandling och avgörande vid nästa riksdag.

Förbundet hävdar principen lika lön och lika pensionsålder för män och kvinnor i samma tjänstställning.

F. K. R:s

Verkställande utskott:

ORDFÖRANDE:

DOKTOR ADA NILSSON.

V. ORDFÖRANDE:

FRÖKEN ELISABETH TAMM.

LEDAMÖTER:

FRÖKEN HONORINE HERMELIN.

DOKTOR ANDREA ANDREEM-SVEDBERG.

SUPPLEANTER:

DOKTOR ALMA SUNDQUIST.

ADVOKAT EVA ANDÉN.

FRÖKEN FRIDA HÄRNER.

FRU NINA BENNER ANDERSON.

F. K. R:s

Nykterhetsutskott:

FRU ELLEN HAGEN.

FRU NINA BENNER ANDERSON.

DOKTOR ALMA SUNDQUIST.

FRÖKEN ELIN SUNDBERG.

FRU GERTRUD RÖDHE.

FRÖKEN FRIDA HÄRNER.

TIDEVARVET

Utkommer varje halgfri lördag.
Slussplan 9, 3 tr., Stockholm.

REDAKTION:

Ellen Hagen, Elin Wägner.
Mottagningskl. kl. 1-3 e.m. (utom
onsdagar).
Telefon Norr 262 42.

EXPEDITION:

Telefon Norr 262 42.
Kontorstid kl. 10-12 f.m. 1-4 e.m.

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 5:50, halvår kr. 3:—,
kvartal kr. 1:50, månads kr. 0:50.
Läsnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

per millimeter
Textsida eller särskilt be-
gård plats ..... 20 öre
Efter text ..... 10 "

Liljola Bloms Boktryckeri A.-B.
STOCKHOLM 1924

Mathilda Ståhl von Holsten

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmögatan 3, Söderåkers.
Telefon 246 88, Norr 244 19.
Familjans: Byrå, advokat, Testamenten,
Brottsbekämpning, Förfrågningar från lands-
orten besvaras omedelbart.

Eva Anders Advokatbyrå

Lilla Vattug. 14, Tel. 75 74, Norr 183 26.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familj- och arvskärr,
Bosträtningar och testamenten, för-
valtningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Dr A. Karsten

Medicinsk Elektrotid-
Ljus- och Röntgeninstitut
Kungsgatan 60, STOCKHOLM
behandling av
reumatiska åkommor.

Översträngning, Nervtrötthet och Föräldring

behandlas av *Bodlökare*
Clara Smitt Drysellius,
Klinik 17 Kungsg. Stockholm.
Tel. Norr 297 18, Sommarhus Visby.

Lahmann-Systrar

utbildas i massage, vattenbehandling
m. m. av

Clara Smitt-Drysellius,

ing. av Konst. medicinalstyrelsen.
Bodlökare (Wienerskolan).
Lärjung av Med. Dr. Lahmann och
Prof. Winteritz. Klinik: Kungsgatan 17,
4 tr. N. 297 18. Sommarhus Visby.

Privatpraktiserande barnmorskan

Agda Olsson

Skånegatan 81, 3 tr. Tel. 201 28

Uppsala Privata Sjuks- och Förlösningshem.

Odgengatan 1. Tel. 418. Enskilda och
delade rum. Fritt val av läkare.
Prospekt på begäran.

Data och fakta

rörande
fredsrörelsen
av Anna T. Nilsson
Pris 95 öre.

Kan även ordas genom Tidevarvs
expedition.

Fru Anna Wickell skriver i Tidevarvet:
»Det är en frisk och omedelbar
och brinnande intresserad personlighet,
som möter en på vart och ett av bo-
kens blad. Därför önskar jag att alla
människor snämma köpa den, vare sig
de är gamla fredsänner eller ännu
stå undrande och spörjande och tveks-
amma.»

Prenumerera

på

TIDEVARVET

Vägen till fred.

Frisinnade Kvinnors Riksför-
bunds centralstyrelse har alltså
uttalat sig i den fråga, på vilken
huvudvikten kommer att ligga,
vid valen: försvarsfrågan.

Uttalandet i försvarsfrågan är
ett uttryck för flertalets uppfatt-
ning inom den nuvarande central-
styrelsen. Däremot är det icke
klubbfast såsom Riksförbundets
bindande program.

Uttalandet från 1924 vill ange
vägen att på den allmänna avrutt-
ning, vilken 1923 års program
uppstälde som ett mål. Alla äro
ense om, att vi måste uppnå ett
mellanfolkligt trygghetstillstånd,
att vägen till trygghet icke går
genom rustningar, att vi alltså
måste ha ett nytt försvar, och att
detta heter ett mellanfolkligt
rättstillstånd.

Men medan alla kunna gå in
under huvudbeteckningen av-
rustningsvärdnad, äro vi därunder
delade i grupper.

Grupp A säger: arbetet på
det mellanfolkliga rättstillståndet
skall utgå från den centralpunkt,
som heter Nationernas förbund.
Det arbete vi göra, skola vi göra
genom våra ombud inom denna
institution. Strålningen skall ut-
gå från en mittpunkt ut till den
yttre kretsen av länder. Den dag,
då vi i Sverige känna oss upptagna
i en rättsgemenskap med andra
stater, skall rustningsbördan
av sig själv falla av vår rygg.

Svarar då grupp B: ritningen
till ett rättstillstånd skall säker-
ligen utföras av den institution,
som nu förkroppsligar tanken på
ett Nationernas förbund. Men
det finns intet material för den
att därav skapa ett rättstill-
stånd självt, om icke de enskilda
staterna bestå det. Därför måste
var och en av dem söka avveckla
sin krigsberedskap såsom det enda
sättet att visa, att det är allvar
med viljan att kasta av det för-
gångna och bilda något nytt. Alltså:
rörelsen skall från de enskilda
staterna mötas i den brännpunkt,
som kallas Nationernas
förbund. Vi se intet annat sätt
att arbeta på internationell av-
rustning, än att vi börja göra vår
del, ingen annan möjlighet att
uppnå den än att alla göra sin del.

Då säger grupp A: vi förstå icke,
hur ni även ut från er tanke-
gång, som alltså icke är vår,
kunna vilja avrusta i dag eller i mor-
gon. I varje fall måste ju vårt
folk uppfostras till att omfatta
denna tanke och vilja denna handling.

Grupp B svarar: samma hand-
lingsväg, som vi anse riktig för
det enskilda folket inom den
större enhet, som en grupp stater
utgör, måste vi anse riktig för
den enskilda människan inom den
mindre enheten, som bildar ett
folk. Vi, som tro på ett kriget
skall ersättas med ett rättstill-
stånd, måste låta denna tro tala
genom handling nu, i dag, alltså
rösta för en avveckling av krigs-
beredskapen. Det är en av de vä-
gar, på vilka den enskilde kan ar-
beta för att skapa de psykologiska
förutsättningarna för avrustning.
Det var denna tankegång, som
följdes av flertalet inom central-
styrelsemötet, och som det sam-
manfattade i sitt uttalande.

Då ett sådant uttalande kommer
strax i början av en valkampanj,
hä vi rätt att förmoda att det är
avsett att bli vägledande för arbe-
tet under valrörelsen.

Till landets fri- sinnade kvinnor:

Vid det centralstyrelsemöte,
som Frisinnade Kvinnors Riks-
förbund i två oförglömliga dagar
hållit hos fröken Elisabeth Tamm
på Fogelstad, inträffade något,
som av en del av Sörmlands kvin-
nor i förväg var känt, men som
för de flesta andra kom som en
smärtsam överraskning. Under
sista dagens förhandlingar förklarade
fröken Tamm, att hon ej
skulle låta ställa upp sig som kan-
didat vid de stundande riksdags-
mannavalen, utan att hon på
grund av hälsoskäl och i fullt
samförstånd med länsförbundets
styrelse kände sig löst från denna
plikt.

Från länsförbundsstyrelsen fö-
relåg ett uttalande, som upplästes
omedelbart efter avvislingen,
och var länsförbundet förklarade
in för landets representanter, att
de, hur svårt och påkostande det
än var, måste böja sig för den
härda nödvändigheten och ej
längre vidhålla sitt yrkande att
få behålla henne som de frisinna-
de kvinnornas representant i riks-
dagens andra kammar. Läns-
förbundet uttalade därjämte sin
förhoppning att vid nästa val åter
få arbeta för fröken Tamm.

Riksförbundets ordförande, frö-
ken Kerstin Hesselgren, värdade
till Centralstyrelsen. Ingen be-
gärde ordet, men alla reste sig,
och under den djupaste tystnad
gav man sitt instämmande.

Sveriges frisinnade kvinnor ha
härigenom gjort den största för-
lust de för närvarande kunna göra.
Vi ha förlorat i riksdagen en
representant, som är oersättlig,
och vars röst vi under de närmast
kommande åren alltså förgäves
skola lysna efter i riksdagsde-
batterna. Gick det inte som ett
svar på den nya tidens vingar fram
över våra huvuden, när vi hördes
hennes anförande i försvarsdebatten?
Och vad skulle vi inte va-
rat för att få ha henne kvar som
rättfärdighetens och osjälviskhetens
tolk, när nu så många stora
frågor skola läggas fram till av-
görande i riksdagen. Men vi måste
böja oss.

Fröken Tamm har under den
gångna vintern varit svårt sjuk,
och hennes krafter äro på grund
därav så nedsatta, att hennes lä-
kare på det allvarligaste avrått
från ett nu förnyat riksdagsar-
bete.

Vi veta, att fröken Tamm är en
av de sällsynna människorna, som
i striden för sina ideal äro beredda
att offra allt. »Hvis allt du gav
foruden livet, då ved, att du har
intet givits», de orden innehålla de
fördringar hon ställer på sig själv.
Men en sådan människa kunna vi
icke förlora. Hennes liv är för
dyrbart för att sättas på spel. Det
är därför vi böja oss.

För Södermanlands länsförbund
av F. K. R.:

*Ester Ekengren, v. ordf.,
Nyköping.*

*Hanna Johansson, sekr.,
Flen.*

*Anna Skoglund, kassaförv.,
Gnesta.*

Hildur Hult, Eskilstuna.

Anna Johansson, Strängnäs.

Ester Lindholm, Julita.

Sigrid Andersson, Flen.

Malla Andersdotter, Julita.

Hanna Lindholm, Eskilstuna.

Ingrid Öström, Nyköping.

Situationen i Norge.

Föredrag vid Landsmötet i
Katrineholm av fröken *Lulla
Lous*, bostadsinspektör i
Kristiania.

Vad anledningar som denne i-
dag hvor hundreder av kvinder
møtes fra de forskjellige kanter
af landet kommer man uvilkorlig
til aa ta tilbageblik i enslags piets-
følelse vorfor dem som tok de
første tunge tak — i dyp taknem-
melighet for det der er git os aa
bygge videre paa.

Og jeg maa mindes Bjørnsøns
ord: »Begynte som en susen i
kornet sommerdag og endte som
en brusende overkrøner tak.»
Naar jeg skal redegjøre for
valgsituationen hjemme hos os vil
jeg faa lov til ogsaa aa begynde
med et litt tilbageblik. —

I 1874 blev der i Kristiania
dannet en liten forening som fik
navn av Læseforening for Kvin-
der. Den væckte en storm av mot-
vilje.

Den var ikke ment som nogen-
slags diskussionsforening, der
skulde ikke holdes foredrag —
nej — man skulde komme sammen
ref og slet for aa læse.

Men dette at kvinder ga sig ud
paa egen haand for og søke and-
sigelig næring — det var det som satte
dem i slik bevægelse. Det
var farlig — Det var i 1874.

Aar 1882 tiltagte saa den første
kvinde sig retten til aa ta Ar-
tium (studentexamen). Det var
Cecilie Thoresen.

Året efter fulgte fem andre
kvinder — deribland Anna Bug-
ge-Wicksell — og samtidig op-
naaedes ret til aa ta embedsex-
amen. De dannet aar 1883 en dis-
kussionsforening. — Skuld kaldte
de den — »Fremtidens Nornes».

Gina Krogh kalder denne dis-
kussionsforening en organisati-
onscelle, hvorfra senere forenin-
ger er utgaat og hun drar en
linie fra den og fremover til første
gang kvinder deltog i den of-
fentlige diskussion.

Dermed var isen brudt — og
saken tok fart for alvor.

Norsk kvindeaksforening blev
stiftet i 1884 rigtig nok efter ini-
tiation av en mand. Borgemeister
Bernert fortæller om dette møde
han indbild til for aa faa den dan-
net. — En flok radikale studenter
og en liten gruppe kvinder — det
var publikum. Men foreningen
blev da dannet og dens første pro-
grampt, Kvindestemmeretten,
førte til at man aaret efter bød
Kvindestemmeretsforeningen.

I 1885 — og dermed begynder
den aarelange kamp indtil norske
kvinder i 1910 fik kommunal og i
1913 statsborgerligt stemmeret
paa samme vilkaar for mænd.

De som med hele sin sjæl hadde
kastet sig ind i kampen — de
tenkte nok at Malet nu var naad.
Og da Kvindernes Vælgerfore-
ning i 1915 blev stiftet mente man
vel sagtens at saken nu var i den
rigtige gønge og at det bare var
et tidsspørsmål naar vi skulde
opnaa en fyldig representation i
stortinget. Det er en velkjendt
sak at vi her har hat store skuffel-

ser. Grundene kan være flere.
Først en fortvivlet valgordning
— de saakaldte emandskredser,
— hvor man klart indsaat det
haabløse i nogensinde aa faa væl-
gerne i de forskjellige kredse til
aa samle sig om et enkelt kvinde-
navn som eneste representant.

Denne valgordning blev opha-
vet i 1920, man gik over til for-
holdsvalg med distrikter. Og
kvindene fik nyt haab. Og blev
atter skuffet. Det viste sig frem-
deles at mændene beholdt de sik-
ker pladserne for sine manlige kan-
didater og saa lang tid i rækken
et kvindenavn til pynt her og der.
Men ikke alene valgordningen
og motvilje fra den anden side bær-
er skylden. En av hovedgrund-
ene er vel at vi den hele tid har
vært og framedes er saa daarligt
organiserte. Og vor talmæssige
overlegenhet har vi til dags dato
derfor ikke kunnet nyttiggjøre os.

Vi har 636,000 stemmeberet-
tiggede mænd, 715,000 stemmeberet-
tiggede kvinder. En s. k. talmæssi-
tæt av 75,000 stemmer! Men uten
organisation nytter de enkelte
indsats og arbeid saare litet.

Hvorfor? Fordi vi til de aller-
sidste aar har vært uden nogen
dagspresse. Og der maa vi vel
søke hovedårsaken til tingens til-
stand hos os. Men er der nu sket
en glædelig forandring siden vi
fik vor avis Norges Kvinder.
Valgarbeidet er i fuld gang. De
forskjellige sammenslutninger
har opstillet sine programmer,
Vælgerforeningen har sit og
Landskvindestemmerets forenin-
ger har sit. Begge foreninger
har som sine store fællesaker, den
økonomiske gjenreisning, bolig-
saken, kvinders adgang til alle em-
beder samt folkehelsen og det in-
ternationale fredsarbeide.

Ingen av disse program, men
et 3-3de program — *enhetsfron-
ten* — er imidlertid det som be-
tegner stillingen av idag, — og
som foreløbig har formaal at samle
kvinder fra alle politiske par-
tier — undtagen kommunisternes
— om sine 10 punkter.

For aa finde grunden til dette,
atter et ganske kort tilbage-
blik.

I 1896 stod der i Nylænde en
artikel om ugifte *Mødre*. De skulde
respekteres ret og slet, fordi de
var mødre, stod der og deres kaar
skulde bedres. Artiklen var un-
dertegnet *Katti Anker Møller*. —
Det var en ny tone. Rettigheder
for dem som rettelig borde stenes
— Der blev livlig diskussion.
Men i 1902 fik vi jallefeldt vert
første hjem for ugifte *Mødre*. I
1904 fremsatte hun Forslag om
premie for den bedste bok om
Møderskabet. Fra 1906—08 fo-
redrag om *Mødeforsikring*. Hun
har i det hele tat ikke git os le-
vende fred og diskussionsens bøl-
ger har ofte gaaet høit. Ikke
mindst i 1913 ved hendes artikel
for avskaffelse av straf for foster-
drivelse. Og allerværst, i
1914 ved foredraget om *Møder-
skapets frigjørelse* og forslaget
om *Barnelovene*. »Nu vilde hjem-

(Forts. å sid. 6.)

Hösterterminen börjar 31 Aug.

— 21sta Höstet —

Mariannelunds Praktiska Skola

I REALSKOLAN förberedes till realskolex. med stor tidvinst. Flitiga och leg-
gåva kunna genomgå denna avd. på 3 terminer.
I GYMNASIET förberedes på kortaste tid till student. å såväl reor som latin. 4
terminer (= 2 år) fr. realskolex. eller motsv. kunskaper. Ea-
dant 2 1/2 år från folkskolan.
I HANDELSINSTITUTET utbildas personal för olika affärsverksamhet. Effek-
tiv undervisning. Örningsämnen.
I HUSMODER- & SJUKSKOLEN meddelas undervisning i enklare och
finare matlagning, handarbeten och vävningar.
Utmärkt revalat. Låga kostnader. Begår prospekt, som skänkes omg. från sko-
lans rektor, Gottfr. Gustafsson, adr. Mariannelund.

TRE DAGAR I SÖDERMANLAND.

FRÖKEN KERSTIN HESSELGREN
OCH DOKTOR ADA NILSSON.FRÅN CENTRALSTYRELSEMÖTET
PÅ FOGELSTAD. GÄSTERNA
VÄLKOMNAS.MÖTETS NORSKA OCH DANSKA
GÄSTER: FRÖKEN LULLI LOUS
OCH FRU MARIE HJELMER.

Det fanns en gång i en liten stad en beslutsam och samtidigt frisinnad kvinna. Hon uppdrog två likasinnade och bildade en förening. De manliga partivännerna sökte utspörja henne om denna nya politiska företeelse och frågade först och främst: hur många är ni? Hon såg dem trohjärtat i ansiktet och svarade: vi är rätt många. Ja, men vilka är ni då? — Ja, det är fröken Lindström och fru Jansson och jag, och så ja, fröken Jansson och fru Lindström och — ja i alla fall är vi rätt många. Denna föreningsordförande, som sedan lyckades göra sin förening till en liten maktfaktor på sin ort, befann sig även bland dem, som från öster och väster, norr och söder anlände till Katrineholm för att delta i Frisinnade Kvinnors centralstyrelsemöte och landsmöte. Och denna gång kunde hon med större tillförsikt uttala till ett slagord uttryck: vi är rätt många.

På aftonen den 19 och morgonen den 20 hade centralstyrelsen och andra inbjudna anlänt till Fogelstad, och efter frukosten mönstrade Riksförbundets ordförande de tillstådeskomna och höll upp rop med representanterna från de olika länen, som om hon varit talman i egen kammare.

— Dere er da virkelig et Riksförbund, sade mötets norska gäst, och den hon vände sig till, tänkte sig om ett ögonblick och svarade: ja, nu börjar det kännas, som om vi verkligen vore ett Riksförbund.

En församling är inte hjälpt med att vara mångtalig, om det är allt man kan säga om den. Förövrigt är mångtalighet ännu icke Riksförbundets styrka, om man mäter antalet av dem, som tillhöra det, med dem, som rättligen borde göra det. Men om denna församling var händelsevis något mer att säga. Den visade sig ha två utmärkande egenskaper: den första att ha bestämda önskemål, den andra att vilja sätta dem igenom. Denna vilja var närmast riktad mot årets val. Det finns nämligen människor som motse denna sommar först och främst som en valsommar. Dessa äro så märkliga fenomen, att det kan löna sig att skriva om dem. Och likväl utgår vår demokratiska författning från att vi alla skulle vara sådana.

Överläggningsämnen voro givna av situationen själv. Härordningsfrågan, obesvarad av den sista riksdagen, ställes nu på väljarna. Vilket svar vilja vi ge dem som frisinnade kvinnor? Karakteristiskt nog hade centralstyrelsemötet på ett föregående möte

tillsatt ett fredsutskott för att förbereda frågan. Från detta fredsutskott förelåg två förslag till uttalanden. Centralstyrelsen ägnade flera timmar åt att genomdiskutera detta problem. Alla hade klart för sig, att det i denna stund icke dugde för ansvars-kännande kvinnor att klara sig undan med allmänna sympatibetygelser för Nationernas förbund eller välvilliga önskningsor om fred, som även Lindman kunde vara med om. I så fall hade saken varit färdig på tio minuter. Frågan gällde, vilken insats vårt land kunde göra i den internationella fredspolitiken, och hur freds viljan skulle uttrycka sig vid valen. Det var mycket intressant att höra församlingens brottas med detta problem, glömande mer eller mindre att

inverka på undervisningen, som står dem till buds. De vägnarna äro att bevaka sina intressen i skolor och andra beslutande församlingar. Nykterhetsutskottet fick av centralstyrelsen i uppdrag att fortsätta sitt arbete genom att göra en undersökning av restriktions-systemets verkningar. Även i denna diskussion voro partisynpunkterna aldeles lagda åt sidan. Här skulle centralstyrelsemötet egentligen varit färdigt med sitt arbete, men föredragslistan var ej på långt när genomgången, varför centralstyrelsen måste uppskjuta sina förhandlingar för att för tillfället uppgå i landsmötets större enhet.

Klockan sju körde en rad hilar upp med den precision, som är ut-

Södermanland bjöd ej blott på dukade bord utan även på sång och musik, utförd av fröken Elma Fernström, som gärna ställer sin vackra röst i Frisinnade Kvinnors tjänst. Aftonen blev så angenäm, att deltagarna först sent bröto upp. Först vid tolv-tiden återkom centralstyrelsen till Fogelstad.

ANDRA DAGEN.

Lördagens förmiddag samlades landsmötets deltagare till ett antal av 200 i Stadsotellets festsal. Ordföranden intog sin plats med sina båda vice ordförande, fru Ellen Hagen och fru Anastina Alkman, på var sin sida. De hederdgäster, som ordföranden särskilt hälsade välkomna, voro med-

FRU HILDR HULT.
FRU HILDA LIND-
HOLM.DOKTORINNAN E-
LEN ELLVYN.
FRU SELMA EK-
STRÖM.
FRÖKEN ANNA
SKOGLUND.SÖRMLANDS LÄNSFÖRBUNDS BESTYRELSE OCH VÄRDINNOR.
Sittande: FRU ESTER EKENGREN, FRÖKEN ELISABETH TAMM, FRÖKEN INGRID ÖRSTROM.

atanför, i den kalla världen, stodo de olika partierna med sina redan färdiga program.

När diskussionen, den första i sitt slag inom Frisinnade Kvinnor, avslöts fram på eftermiddagen, var det klart att den uppfattning som kommer till uttryck i uttalandet på Tidevarvets första sida hade det överväldigande flertalet för sig. Men först på lördagens morgon beslöt centralstyrelsen att det skulle som ett bndskap läggas fram för landsmötet. Det betonades dock, att eftersom en minoritet intar en annan uppfattning, skulle detta uttalande icke vara bindande för länsförbundets eller de enskilda medlemmarnas handlingsfrihet vid valen. Riksförbundet vill ej sprängas på olika meningar om vägnarna till fred.

Nykterhetsutskottet redogjorde också för sin verksamhet hittills. Det har begynt sitt arbete med en undersökning om hur nykterhetsundervisningen bedrivs i skolor och seminarier, en undersökning, som givit vid handen att mycket brister på denna punkt, och att denna undervisning icke drives enhetligt. Det uttalande som centralstyrelsemötet antog på förslag av utskottet, uppmanar också kvinnorna att begagna sig av de möjligheter att

märkande för Fogelstad och fyllde hela den stora gårdsplanen. Centralstyrelsen satte sig upp och for till Katrineholm, där deltagarna i landsmötet utanför centralstyrelsen redan voro församlade, mottagna av Katrineholmskommittén. Södermanlands länsförbund hade inbjudit till fest på Stadsotellet, och gästerna hälsades välkomna av dess ordförande, fröken Elisabeth Tamm. Landsmötet var ännu ej högtidligt öppnat, därför var denna afton ägnad åt de personliga mötena mellan vänner och arbetskamrater,

PRESSKOMMITTÉN LASER
TIDEVARVET.

lemmen av danska riksdagen, fru Marie Hjelmmer och bostadsinspektisen, fröken Lulli Loug från Kristiania.

En ordförande måste alltid ex officio vara optimistisk i sina hälsningstal. Men Riksförbundets ordförande är optimist av naturen och hade dessutom i den stora anslutningen till mötet en ytterligare anledning till glädje, därför fick den förhoppningsfulla tonen i inledningsorden en övertygande klang.

Sedan centralstyrelsemötets uttalanden i freds- och nykterhetsfrågorna uppläst, instämde landsmötet i dem båda. Därpå höll fröken Tamm ett fördrag i jordfrågan, där hon redogjorde för jordkommissionens förslag och för frågans behandling i riksdagen och för de olika partiernas program på denna punkt. Dessutom framlade hon sina egna synpunkter om de linjer, utefter vilka frågan bör lösas, synpunkter som hon kommer att utveckla i Tidevarvet. Föredraget utlöste ett långvarigt och hjärtligt bifall. De närvarande kände att fröken Tammes väg till lösning, ägnad rätt under ansvar, var möjlig och framkomlig.

Advokaten Eva Andén insatte därpå åhörarna i lösdriivarfrågan, under vilken förklarad följer sig

Där solen
glöder.

I länder som ligga fjärran från Sverige, i de länder där den varma, livgivande solen glöder året runt, där mognar den frukt, som ger Pommace dess ädla vsmak och champagne-lik friskhet.

Ty, Pommace tillverkas endast av naturliga extrakter, beredd genom extrahering av de ädlaste frukter.

Därför smakar Pommace så mycket bättre än de vanliga essence-lemonaderna, men är trots detta endast några öre dyrare. — Varför då inte alltid begära Pommace? Överallt i hela landet serveras och njutes

Pommace

"Fruktdrycken med vinbogue"
Serveras överallt! Fråga bara!

Tillverkas av mer än 250
vantenfabriker över hela landet.

ANMÄRKNINGAR

AV
K. J.

Makt och mänskor.

Det är nu på sjätte året som jag förlustar mig natt och dag med en sållsynt givande sport: att störta ministärer, kejsare, kungar och rent av presidenter. Den fordrar stundom lite tålmodighet ungefär som motning, men ingen nämnvärd ansträngning såvida man sitter inne med den riktiga metoden. Och denna har jag lärt av apotekare Ris från Hålsingborg, han som på sin tid vräkte Napoleon genom att låta honom hållas. Sant är att medaljer och pokaler tillfaller aldrig mig: den inre triumfen får vara mig nog medan den ostentativa segern hembaras av en eller annan opposition som har slagit in öppna dörrar och satt krokben för de mest snubbelofotade varelser i världen, vilka i annat fall skulle ha snavat på sin egen skugga.

Likväl aktar jag mig för den skenbart omdömliga slutsatsen att min fördolda aktivitet gör oppositionerna överflödiga. I den värld av purt andliga förlöpp där jag inbillar mig att jag skulle trivas hade de visserligen ingenting att göra, ty där skulle straffet ögonblickligen gripa synden om nacken och varje felgrepp manifesteras sig så otvetydigt som en fågelsammanstötning. Men i våra skumma och maskerade förhållanden kan inte ens Nemesis uppträda utan förklädad och vidlyftig apparat. Okroppelig som hon är nödgas hon låna armar att fäkta med, ben att marschera med och röst att ropä med. Oppositionerna är alltid mer berättigade än de innerst vågar tro.

Vore de förvissade om sin gu-

domliga befogenhet så skulle aldrig den malör inträffa som i regeln plägar hända dem så fort de har fullgjort sin ålagda uppgift. Var det inte makten de skulle följa? Där står ju makten på fötterna som en kantschukgubbe. Och var blev oppositionen av? Den har farit in i makten som dammkorn i en vacuum-cleaner. Man har bevittnat en liten trolleriforeställning och kan gå hem och lägga sig, ty ingenting har hänt. Men psykologerna somnar inte. Dessa hokuspokus fascinerar dem i sin konstanta enformighet.

Förr grubblade ingen över makten. Den var sållsynt som en guldklump men lika påtaglig som den och lika lätt att bilda sig en föreställning om. En och annan gudagunstning kom till den, grep den, innehade den, »missbrukade» den och så vidare; det var naturligt och sorgligt och som det skulle vara. Men nu har äntligen makten kommit i tur att bli ett problem. Samtidigt har de mäktiga, till vilka man fordom stirrade upp som till mytiska heroer eller vidunder, nedstigit till en välgörande lättfattlighet.

Sedd från sin intressantaste sida är makten, som Amiel kanske har glömt att säga, ett själstillstånd. Och visserligen ett av de abnormaste men ingalunda därför ouppfinnligt för den sundaste, om bara omständigheterna sammansvär sig att alstra det. Ty det kräver oeftervärligt för sin uppkomst en viss position. Men är denna väl givna så framspringer det automatiskt. Jag vet inte om det finns bot för denna pa-

St. Sigfrids Skolhem för gossar, Råppe, Ferialäsning från 16 juli.

Härligt läge på småländska höglandet. Individuell undervisning av högt kvalificerade lärare, fil. dr. fil. mag. enl. kursplan för statens läroverk. Räkmen rekommenderat av föräldrar och läkare. Endast 4 platser lediga för höstterminen. Anmälningar för skolläret 1924-1925 emottages nu liksom till ferialäsningen.

ANNA ULLMAN, i. A. B. H. Honours Dipl. L. A. Exam. St. Andrews Universitet, Scotland. Ekestedt Växjö 4 32. Post Råppe.

Nya tyska studier i kvinnofrågan.

Av dr. Ilse Reicke.

II

Jämte dessa epokgörande verk av dr. Mathilde v. Kemnitz, nervläkaren o. framför allt kvinnoläkaren föreliggande sedan kort tid tvänne böcker av en tredje, en huvudsakligen socialt inriktad kvinna, böcker, som även de riva moln och slöjor från folks historia och låta en ny kunskaps Röntgenstrålar genomtränga och genomlysa kvinnan. Dr. Mathilde Væring, kvinnlig professor vid universitetet i Jena, ger tillsammans med dr. Mathias Væring faktiskt en »grundval för människans och kvinnans psykologi» (två delar) (förlag G. Braun, Karlsruhe). »Kvinnlig egenart i manstyrda stater» och »Manlig egenart i kvinnostaten». De vända faktiskt

upp och ned på världen och världsbilden för den vanlige Adam, honom åt vilken Gud av hans revben skapade Eva. Vi stå här så att säga inför könspsykologiens relativitetslag. Denna läras nya Röntgenljus eller tydligare det nyupptäckta ljuset består av tvänne strålar: å ena sidan fastslås, att de senare århundradens kvinna med hennes fysiska anlag och andliga fördigheter endast är resultatet av ett människans ensidiga herravälde. Hos henne ser man utvecklas alla den underkuvades egenskaper (fringa kroppskrafter, ärelystnad, flit, småaktighet, list, förmåga att kunna lida, o. s. v.). Historien visar emellertid även talrika exempel på stora kvinno-

stater, som av de manliga lärda otvivelaktigt bedömdes falskt eller också fullständigt missförstådos. I dessa rent kvinnostyrda stater (Egypten, Sparta, Lydien m. fl.) visar sig förhållandet helt omvänt: alla de lovprisade »specifikt manliga» egenskaperna återfinnas nu hos kvinnorna såsom typiska härskaregenskaper; de s. k. typiskt kvinnliga egenskaperna däremot framträda hos mannen såsom betecknande för den underkuvade.

Verksamheten utomhus (jordbruk, jakt) och därmed följande större kroppskrafter, frihet i kärlek ända till tygellöshet, handhavande av statsförvaltning, rättsskipning, idkande av konst och vetenskap, den högre uppskattningen av det egna könet tillfaller här kvinnorna. Mannen däremot gäller för det mindre värddiga könet, blir strängt hänvisad till hemmet, hans kärleksliv hålles inom snäva gränser, övervakas till och med, han är utestängd från det

offentliga livet, men — till honom diktas kärlekssånger, det är honom konsten förhårlig!

Det nyupptäckta ljuset andra stråle belyser en faktor av sexuell stämning och följaktligen sexuell inflytande. Detta nya begrepp kallas »sexualkomponente» och påvisas genom en stor mängd intressanta och överraskande exempel och experiment. Denna sexualkomponente förvänskar och väntar könets omdömen om varandra, åstadkommer underskattande eller tydlig överdrift i bedömandet av prestationer, när de befina sig i varandras närhet, såsom strävande mot samma mål, som examinator och examinand, eller i vilken egenskap som helst. Följaktligen är det alltså en orättvisa att låta gossar utbildas endast av män men flickor av både manliga och kvinnliga lärare (i Tyskland kommer det skärvt att kosta ännu mycket strid, innan grundsatsen »Kvinnlig ledning av flickskolan» drivits igenom!). Ur

denna tvåfaldiga kunskap om herraväldets och sexualkomponentens lagar framgår för vår moderna civilisation och kultur ett överskådligt antal klarlägganden och fordringar. Yttersta konsekvensen därav blir emellertid: i ke mannen, icke heller kvinnan ensam fyller begreppet människa; endast båda tillsammans och kompletterande varandra skapa mänskligheten.

Efter snart två årtusenden av manligt herravälde och kvinnligt underkuvande är vår tid inne på vägen till likställighet mellan könen — den uttvivade medborgarrätten är blivit ett av de många tecknen därpå. Dock bör pendeln i framtiden icke åter slå över till kvinnovälde (vilket åter skulle visa sig ha alla manliga brister blott i omvända förhållanden), utan på grund av vunnit erfarenhet hållas i jämviktstillstånd, med lika rättigheter och verkligt fri utvecklingsmöjlighet för båda könen. År hundradens branta lidandesväg

DERMALIN
HUDCRÈME

Effektivaste medel mot torr, sprucken och fuktig hud, bestående av följande ämnen, hudrodnad m. m. samt skivlar, huden väl temperaturlämplig.

DERMALIN
SÅRSALVA

DERMALIN-FABRIKEN
STOCKHOLM, 16

BOMBAY.

ranioa när individen återgår till normalitet. Sannolikt skall han alltid besviras av en viss svårighet att bedöma proportioner, sin vikt för världsallettet och sin bild i spegeln.

Här lurar en invändning som låter helt plausibel. Jag tycker mig höra: Ja det där passar på Ludvig XIV och Wilhelm II och Mussolini, men hur många mäktiga har man inte lite var träffat ihop med, både kungar och excellenser och f. d. statsråd utan portfölj, så anspråkslösa och affabla och koncilianta som en diversehandelsexpedit! I sådana kretsar är det man kan lära modesti och levnadssvett.

Nu vill jag inte dra upp de otaliga anekdoterna om hospitalbesökande som har fört långa angämnade samtal med en distingerad herre som de höll för underläkare och som slutligen befanns vara anstaltens hopplösaste patient. Men det bör påpekas att den hjärtevinande humanitet man så ständigt frapperas av hos våra dagars mäktiga svårligen kan förneka sitt ursprung ur de tvångsföreställningar som ingår i makten sjaalstillstånd. En av dessa, och den måhända starkaste, är den fixa idén att hålla sig kvar vid makten; vilket sjukliga drag yp-

par sig i sin mest groteska skenad hos avskedade monarker som kommer och tigger med salvelse om att få igen sina emblem. Så oskickligt betar sig aldrig ministrar, de förstår att gå med glattigt och nonchalant uppsyn från sin post till sin reträtt.

Och detta bör räknas som deras minsta tapperhetsprov. Hela deras potentatsskap är i själva verket ingenting annat än en överskyld heroism. Ty den ljuva svindeln att vara mäktig *in persona* unnas icke dem; de får inte glömma en sekund att de vikarierar för en kollektivmakt, som driver dem fram, bekransade offer, mot oppositionens edlinje.

Men när makten och oppositionen möts öga mot öga blinkar de åt varandra som augurer, vad är deras tillfälliga representanter gör för min i sitt dåliga spel.

TIDEVARVET

kostar från 1 Juli till årets slut

Kr. 3:—

Prenumeration kan ske å närmaste postkontor eller direkt från Tidevarvets expedition, Slussplan 9¹¹¹, Stockholm 2 (Telefon Norr 28243)

Bliv medlem

Frisinnade Kvinnors Riksförbund

Anmälan till Frisinnade Kvinnors sekretariat, Slussplan 9¹¹¹, Stockholm. (Telefon Norr 28242)

Från Sverige — till Sverige.

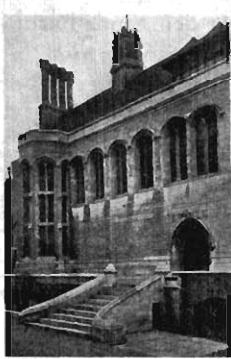
En svensk konsert i London till förmån för ett internationellt hem för akademiskt bildade kvinnor.

En synnerligen stämningsfull och vacker svensk konsert gick i fredags kväll av stapeln i den underbart vackra gamla medeltida Crosby Hall, i London. Det var fröken Marianne Mörmers, som sjöng svenska folkvisor, och grevinnan Wilamowitz-Moellendorf, som höll ett fint inledande föredrag på charmant engelska. Konserten var till förmån för den svenska delen av den internationella fonden för inköpanhet och inredandet av Crosby Hall till ett hem för universitetskvinnor från alla länder.

Crosby Hall är den vackraste 1400-tals »Hall» i England. Ett underbart snidadt övertak, ett superbt utbyggd fönster och en stilfull gammal öppen spis, locka ditt antikvetälskarske från alla världens hörn. Crosby Hall har också mycket intressanta historiska associationer. Richard III bodde här, innan han blev kung. Shakespeare kände till hallen och nämner den flera gånger. Katarina av Aragonien var gäst där — Henrik VIII var säkert också ofta där, ty på hans tid ägdes den av Sir Thomas More. Elisabeth besökte den liksom de. Förr stod Crosby Hall i City, men nu har den flyttats till Chelsea, till Thomas Mores gamla trädgård.

Nu hoppas, som sagt, The British Federation of University Women att kunna köpa det till ett hem för brittiska och andra länders universitetskvinnor. Hallen skall användas till refektorium och en ny flygel tillbyggs med rum och bibliotek etc. Alla länders universitetskvinnor ha hjälpt till, och svenska akademiskt bildade kvinnor först och främst bland dem. Till den stora basaren för Crosby Hall-fonden, som ägde rum för ett år sedan, skickade de en samling utskott vackra saker, som väckte stor beundran.

Fonden har nu uppnått cirka 17,000 pund sterling, men det behövs 25,000, innan Federationen kan börja bygga. Den största icke-brittiska fonden har Amerika samlat ihop, cirka 2,000 pund! Så mycket kunna ju ej de europeiska länderna ge — men Sverige

CROSBY HALL.

står i alla fall bland de främsta, om ej rent av allra främst.

Vid den stora basaren förra året var svenska kronprinsessan av basarens beskyddare, och vårt svenska ministerpar i London, förherre och friherrinnan Palmstierna, ha ofta visat sitt stora intresse. Baron Palmstierna skulle ha »staken the chair» denna gång, men blev förhindrad. Hertiginnan av Hamilton, vars varma intresse för Sverige är väl känt, tog hans plats.

Konserten blev en stor succés. Fröken Mörmers härliga röst gjorde sig utopordentligt väl i den stora luftiga hallen, där väl förr ofta liknande sänger klingat. Jag har sällan sett en sådan entusiasm på en konsert i London. Man kunde inte höra sig mitt på den varma, sympatiska rösten och de gripande melodierna. Engelsmännen voro verkligen rörda — och vi svenskar kände oss så där riktigt innerligt tacksamma. När vi kommo ut i den ljumma, mörka sommarkvällen och sågo Thomsen flyta där lugn och maktig med Londons tusen ljus reflekterade i den — så sågo vi bara en älv där hemma, som kommer långt uppifrån de skogstäkta fjällen, och där några bleka stjärnor och en sommarljus kvällshimmel spegla sig. Vi skakade hand och sade: »I sommar reser jag hem!»

L. C.

SNIDAD EK-TAK I CROSBY HALL.

skall då äntligen på lika plan leda till mänsklighetens sanna bestämmelse och största möjliga utveckling. — En radikal, omstörtande och häpnadsväckande bok! En milsten på vägen till köns- och därmed också världskännedom. Att denna väg, som vi i början av denna artikel betonade, redan uppträttas och beträffas av många kvinnor, bevisas av talrika skrifter på detta område. Den nya ungdomens livs- och kärlekskänsla återspeglas särdeles klart och karaktäristiskt i *Elses Strohs* »Själöfverkligande» (Engen Diederichs förlag, Jena). Just i dess blandning av poesi och tanke, som varken är konst eller vetenskap och säkert icke grillas av alla, men just därför rik på uppslag och fångslande.

Lidelsefull, i höga toner förklarande och fördjupande det äntligen undfångna i ett språk med klang av Nietzsche är *Leonore Kühn* i hennes »Eros» bok» (Diederichs, Jena), en värdefull gåva

Intryck från Finland.

Helena Schjerfbeck.

I solnedgången lägga vi ut från Borgå sedan vi gästade det hem där under knoppande björkars vård Finland hägnar minnet av sin störste son, hemmet där ännu som på osynliga vingslag de stora hädangångnas andar bo. Sakta glider båten på spegelblanka vatten in mellan Finska vikens tröskor öar och skär, in mot väster där himmelens portar synes öppna sig i en flod av guld — stämningsmättad och vemodfull stiger den finska folksängens, buren av klara röster, allt är stilla, himmelens över och himmelens under oss. —

Då höres ett skri, vilt, klart, stormbådande ut från det vida havsbandet och på silvreglansundet vingar skuter pilsnabbt havsmåsen med blodröd näbb från höjden i djupet och höjer sig där på starka vingar med sin dyrbara fångst glittrande solen. — — — Sådan är för mig Helena Schjerfbeck's konst. Stor, havsberusad, glänsande, plötslig, häfnärande, den vita havsfågeln lik på svarta vingar, skär den som ett skri — en ton — genom samtidens konst.

De finska kvinnliga konstnärerna hade i anledning av den stora Nordiska kvinnokongressen anordnat en synnerligen intressant utställning i Stenmans konstsalong. — Här syntes fångslande bilder av Ellen Thueslef, Fanny Churberg, Helmi Biese, Hanna Frosterus-Segerstråle, Elin Danielson-Gambogi samt av den unga begåvade konstnärinnan Ragni Holmberg-Cavén. Här syntes Anna Forselles-Schybergsons intressanta återgivande av dr Jenty av Forselles' för oss alla kongressdeltagare så väikända drag. Genom all denna starka, jämna, nationella konst ljud en klang så underbart fjärran från.

Det var de stora viddernas sago-fägel som pilsnabbt korsade min synrand, det var första gång jag såg Helena Schjerfbeck's verk. Jag fick en än rikare inblick däri senare, då vi hade förmånen att underintendenten Torsten Stjernschantz ledning bese konstsalongerna i Ateneum. Hur starkt äro ej de kvinnliga konstnärerna representerade. Det sägs att finska språket endast äger uttryck för ett genus och så synes det mig vara även i dess konst. Hur fritt

från konstpolitik och förenings tvång inom det lilla — eller kanske rättare det stora föregångslandet, beroende på vilken synvinkel man anlägger. »Bilde Künstler — rede nicht», se där deras paroll. I Ateneums museisamlingar gives rikt tillfälle att närmare studera Helena Schjerfbeck's konst. Här finnes ett av hennes underbara självporträtt (det andra finnes i Åbo museum) — de röda läpparna och de fjärseende ögonens syntes, här finnes »den lille konvalescenten», ofta kallad »Ateneums pärla», stammande från den tid då den franska konsten i allmänhet och Bastien Lepege i synnerhet tyckes hava påverkat henne; här finnes »Systarnes», »Svartklädd flicka» m. fl. av hennes bästa arbeten från en senare tid, då den japanska konsten synes hava dragit hennes själs känsliga kompass mot den fjärran östern. Men vad bätar att analysera, då man står inför ett geni, ett snille, vilket dalratt och skälver i sitt väsens känsliga medelpunkt, vid alla magnetiska strömningar som går igenom tidevarvet, ty geniet är dock alltid endast helt sig självt. Om Helena Schjerfbeck's person veta vi litet, sjukligt stilletörstande har hon dragit sig tillbaka till landsbygden, där hon lever i största avskildhet, endast sällan synes hennes verk på expositioner, men från hennes penslar flyta strömmar av livsbejakande konst. Det är snillets rätta adelsmärke — intet i sig själv, allt i sitt verk. Men vi ville tacka henne för vad hon givit oss — ett nytt, underbart minne från de sköna minnesnas tid.

Folkunge.

Mötesplatsen.

BLEKINGE LÄNSFÖRBUND AV FRISINNADE KVINNOR

har hållit årsmöte i Ronneby. Till mötet hade infunnit sig ett 30-tal ombud från lokalaföreningarna i länet.

Mötet öppnades av länsförbundets ordförande, fröken Ebba Holgersson i Johannishus, som framhöll att orsaken till, att man anordnat årsmötet nu och inte väntat till hösten, berodde på att så många frisinnade kvinnor just nu voro samlade i anledning av samhällskursen på Solvik.

Till ordförande omvaldes fröken Ebba Holgersson. Styrelsen består dessutom av ordförandena i de olika lokalaföreningarna. Förbundets representant i centralstyrelsen blev fröken Holgersson och suppleanter blevo frökenarna Sigrid Kruse och Ebba Hultqvist. Till revisorer valdes frökenarna Olsson och Kjellberg och revisorsuppleanter fru A. Nilsson och fröken A. Aurell. Arbetsutskottet består av fröken Holgersson, fröken Kruse, förbundets v. ordförande och fröken Maja Håkansson, förbundets sekreterare.

Frågan om förbundets ställning till vägen diskuterades. Diskussionen inleddes av fröken Kruse. Förbundet beslöt att hos den kommitté, som fått i uppdrag att förmedla samarbete mellan de frisinnade fraktionerna i Blekinge, hemställa, att länsförbundet måtte erhålla en plats för en av sina kandidater på respektive partiers vallistor, dock endast en plats, som kvinnorna kunna godtaga.

Därpå höll dr Ada Nilsson, Stockholm, ett föredrag om »Liberalismen och vår tid». Fru Stina Hammelin höjde till pianoakompanjemanget av fru Stina Ohlsson några sångnummer, som mottogs med livligt bifall. Slutligen talade fröken Honorine Hermelin över ämnet: »Den allmänna opinionen».

Tre dagar i Södermanland.

(Forts. å sid. 3.)

BILKORTTEGEN STARTAR.

bli nyttiga samhällsmedlemmar. Båda dessa uppfattningar av frågan, som kanske icke utesluta varandra, komma att närmare utvecklas i Tidevarvet.

Efter den gemensamma middagen var eftermiddagen ägnad åt det tema som på programmet formulerats som

Valen och vi.

Föredrag hölls av fru Hjelm om den danska valrörelsen, som redan är över, och av fröken Lous om den övers, som hunnit ett kort stycke längre än vår. De komma att återgivas i tidningen.

Efter det uttalande i fredsfrågan, som landsmötet gjort till sitt, kändes det styrkande att höra att de radikala i Danmark äro inne på samma tankegång: att alla måste arbeta på avrustning var i sitt land. Fru Hjelmers ord: »det voro vackert om kvinnorna i de tre landen kunde gå före i detta arbete på nedrustning», var liksom lösenordet till ett nytt skandinaviskt samarbete på dessa linjer mellan kvinnorna. Om detta möte kunde bli anledning till ett sådant samarbete, hade det gjort sig förtjänt att särskilt utmärkas bland raden av Frisinnade Kvinnors möten.

Fröken Lous' föredrag roade alla lika mycket från början till slut, men det aktuella intresset knöt sig till redogörelsen för kvinnornas enhetsfråga i Norge, bildad på ett husmodersprogram, något i sitt slag ganska enastående.

Doktor Ada Nilsson gav slutligen riktlinjerna för vårt eget valarbete. Kvinnorna måste lära sig att veta vad de vilja och kämpa där för. Hon hade en tro på möjligheten att kvinnorna, trots sin individualistiska betoning, dock kunde nå enighet, den slags tro, som man har inför det till synes orimliga.

Vid den förra valrörelsen hade kvinnorna varken större entusiasm eller någon plan inför valen. De frisinnade kvinnorna uppnådde dock att få två representanter. Men denna gång bords vi söka få in flera, och de som vi få in, måste ha känslan av att ha många väljare bakom sig. Där de båda partierna, de folkfrisinnade och de liberala, ställa upp sådana kandidater, som vi kunna betrakta som våra, vilja vi stödja dessa, sålunda gående huvudsakligen på personlighetsprincipen.

Men huvudvikten ligger på vilka idéer som vi söka få fram. Vi ha vitala intressen att beakta: i kvinnornas lönefråga och kvinnornas rätt att inneha ämbeten; i uppfostringsfrågan, just nu då skolreformen står på dagordningen; i lösdruvfrågan, och i fråga om folkhälsan. Vi vilja ha genomförd moderskapsförsäkring och vi vilja genomdriva bättre villkor för mödrarna genom inrättande av förlösningshem.

Vår ställning till fredsfrågan bör konsekvent samman med vårt

Ilse Reich.

arbete för folkhälsa. Vi ta avstånd från det vanvettiga ösländet med människoliv, både det som kriget, och den som den nuvarande samhällsordningen har på sitt samvete.

Men vi måste också visa att vi ha kärlek till de idéer vi omfatta och vilja offra något för dem. Endast då kunna vi uppnå noga götning.

Med denna fanfar som inledning till valkampanjen avslöts förhandlingsarna av ordföranden.

Landsmötets alla deltagare voto på aftonen av fröken Tamm inbjuda på bifärd till Fogelstad. I fråga om organisation är Fogelstad förebildlig för dem, som vilja att vi skola ha ett litet försvar i fredstid, så ordnat att det vid krigsfara med lätthet kan svälla ut till en organisation, mäktigt att möta situationen. Den hushägningsapparaten vid Fogelstad kan nämligen vid krigsfara, för att låna detta uttryck, utvidgas till en organisation som med lätthet och fullkomligt lugnt och precist möter och besegrar uppgiften att ta emot ett par hundra personer.

Trots mängden av gäster hade alla känslan av att befinna sig på en privatbjudning i ett hem. Efter supén hölls flera tal, omväxlande med sång. Timmarna gick öfver hastigt, till dess att tiden kom, då bilarna skulle återföra landsmötets deltagare till tågen i Kartrineholm.

TREDJE DAGEN.

Om den tredje dagen kunna vi fatta oss kort. Därvid förtog sig de val av ordförande, vice ordförande, verkställande utskott och särskilda utskott, vilkas resultat återfinnas på första sidan. Fru Emilia Broome har på läkarens

Köp NABO till Edor nästa tvätt.

Den som icke är frisk,

besväras av Magsta och Huvudvärk Reumatism samt värk i kroppen rekommenderas att använda en bask med **Frukt-Salt-Samarin** och rensa mage och tarmarna från osunda rester, utdriva urinsyra från kroppen samt upprätta blodet, så återvinnes hälsa och kraften.

Frukt-Salt-Samarin verkar välgörande på hela organismen och omedelbart upprättar blodet. Pris per bask kr. 2.50. Ethälles per postförskott från **Cederoth's Tekniska Fabrik, Sthlm.** (Säljes å Apotek, Drogh Kemikalie- & Färghandel m. fl.)

Situationen i Norge.

(Forts. från sid. 2.)

menne lägges öde. Og samfundsmoralen kjøre i grøften.» Paatrodts av alt fik vi dog i 1915 vore **Barneløse** med den kommunale **modreforsikring**, som har bragt slik radikal forandring i ugifte mødre og deres barns kaar. I 1915 kom fru Anker Möllers Barselhemstusstilling, som vor paa Landsturne hele 1917 og som har ledet til opprettelsen av flere fødehjem utover landet. I 1919 kom foredraget om Kvindernes Fødselspolitik. Og iaar har hun aapnet et modre-hygiene-kontor. Diskussionen blev vældig og stenerig, men ganske taet. Den efterfulgtes av et forslag om **Moderløn** (ordet vækte ny foragelse).

Er det underligt at et slikt uroligkjel maanbevidst arbeide for mor og barn til slut maatte samle sig i et politisk **Morsprogram** om man saa maas!

Der er i mine öjne dyp forskjel mellem de to tidligere programmen og dette sidste — **Enhetsfronten**. Det taler ikke om **kvindens rettigheter**, men ut fra den faste indre kjerne det er bygget over reiser det sine **krav** til staten.

Morspension for alle mödre, statsstøttede føde- og müdrehjelm,

rådan måst lætta på sin arbeidsbörda och hade därför avböjt återval till verkställande utskottet. Dess ordförande, doktor Ada Nilsson, uttalade centralstyrelsens taek för fru Broome's arbete därinom, och beklagade hennes avgång, för vilken utskottet dock måste böja sig.

Diskussionen om valsituationen och dryftandet av utkastet till plan för arbetet är centralstyrelsens hemlighet, som vi icke här kunna röja.

När överläggningarna äntligen på aftonen voro avslutade, söt ordföranden mötet med att uttala den övertygelsen, att förbundet endast blivit starkare genom att ge sig i kast med så stora och svåra uppgifter, som dem, som under dessa dagar förelagat. Äter hade vi blivit prövade på en svår fråga, där vi hade avvikande meningar om metoderna, och åter hade vi kämt, att vi kunde hålla samman inom den frisinade grundskådningen, trots avvikan-

Har Ni ännu ej använt NABO?

veiledningsanstalter för varden-de mödre, o. s. v.

Og tilslutningen har vist at kvindernes selv — ikke mindst landsbygdens kvinder — har følt sig at her var noget som rørte ved deres dybeste røtter — at selve de krav som reistes gir deres gjerning en ganske ny hævd. Der er indvendt at programmet er i altfor høi grad et husmorsprogram. Men vi har 400,000 husmødre i vort land, og det har sagtens sin store betydning om samlngen kan utgaa netop fra dem. Dessuten kan jeg ikke i og for sig se noget interossikelle her. Et hjem bør være hver selverhvervende kvindes rettighet, — gift eller ugift har intet med den sak aa gjøre.

Saa har vi grund tid aa tro at vi skal faa landsbygdens kvinder med os i det vi blandt indbyderne til Enhetsfronten har en representant for 19 »Bondekvinde-lag» som hun har damet utover landsbygden.

Endvidere har N. K. N. sendt henstilling til alle sine led utover hele landet om aa slutte sig til programmet og arbeide for det. Detsamme har Kvinderade-ne gjort.

de meningar om metoderna för arbetet.

Strax därpå avreste flertalet deltagare för att hinna de olika kvällstagen. Den danska gästen hyllades med »Det er et yndigt land» och den norska med »Ja vi elsker».

För ungefär ett år sedan skrev en Stockholmsstidning, att kvinnorna själva liknat sin rösträtt vid en korg, i vilken de skulle bära fram sina gåvor. Den korgen, menade tidningen, var tom. Kvinnorna ville ingenting särskilt. Kanske tidningen ville titta i korgen. Den måste åtminstone medge, att den inte är tom.

NABO rengör allt, även det ömtåligaste.

Är den gamla husmoderstypen död?

Tänkar med anledning av K. J. J. art. i Tidvarvet nr 25 om »Danidernas dottrar».

Det har nog hänt mer än en gång, att en dödsruna blivit skriven, innan vederbrände ännu avidit. »Rykter om min död är betydligt överdrivetskal Mark Twain en gång ha telegraferat till den amerikanska pressen, som för tidigt utskade budskapet om hans hädanfärd.

Samma ord skulle med stort fog kunna läggas i munnen på den gamla tidens husmoderstyp, som tyvärr ännu lever ett ganska friskt liv på många håll och som varken bildar föreningar, gör turnéer, anordnar utställningar eller redigerar tidskrifter. På sin höjd bära henne hennes trötta fötter till kyrkan och missionshuset, där den andliga späs, som bestås, alltför ofta är tung och föga ägnad att böja hennes livsmod och arbetsglädje.

Har ni exempelvis levat bland vår allmogde, det äkta bondfolket långt från de stora städerna? Där finner ni människor, som bokstavligen äta sitt bröd i sitt anletes svett, som arbeta dag efter dag i ett helt långt liv utan tanke på semester eller vila, blott för att få det dagliga bröden och kläder på kroppen, ty få kyrkan ger vill i våra dagar så dålig lön för mödan som jordbruket, så

Tilslyt et par ord om de erfarenheter vi hindidnt har gjort:

Frissnede Venstre hadde sit landsmøte netop samme dag som enhetsfrontens program blev færdig.

Det blev straks sendt partiet, men forbigaaet i absolut taushed. Høire har netop ha sit store landsmøte. De har optat et av enhetsfrontens punkter: Sikring av kvinderhes økonomiske og retslige stilling.

Socialdemokraterne har utsendt sit program hvort vi finder en god del av Enhetsfrontens punkte, enkelte næsten ordret gjængit.

Og vi haaper at vore övriga politiske partier vil följe eksemplet i Forstaaelse av at:

Enhetsfronten ikke er noget nyt parti — ikke en gang någon ny forening, men som en av indbyderne har kaldt det, ret og slet et arbeidsutvalg av kvinder fra de forskjellige partier, som slutter sig sammen til vort om samfundsverdina set fra kvindeligt synpunkt.

Og for derved aa lære kvinderne først aa bli enige om hvad de vil og siden staa sammen i kravet.

Lulli Louis.

Det är väl ej för mycket begärt att bli ett gäng provar NABO.

litet mynt att omsätta i bildningsvärden och förströelse, som vi andra äro här till livets uppehälle och nördort.

Allmogemannen har åtminstone sina kommunala intressen, han är medlem av kyrkos och skoleråd m. m., han läser nog sin tidning och tar sig litet tid att upprätta sin själ med en smula samhällsintressen.

Vad hindrar hustrun att göra sammaledes nu för tiden? frågar ni. Ja, kanske inte lagarna, de skrivna åtminstone. Men den konservativa seden och framför allt det unga arbetet, som tar all hennes tid och kraft.

Bara detta att håra varenda vattendroppe både ut och in! Ty de bondgårdar i vårt land, som ha vattendledning och avlopp, torde vara lätt räknade. Husmøden skall passa kreaturen i helg och söcken, i ur och skur; den som skriver detta och med egna ögon sett en hustru i ett nordligt svealandsskäp nästan digna under tunga säckar med gröntfoder, medan mannen likgiltigt såg på! Detta hoppas jag börde till undantagsfallen, men visst är att den blandning av ute- och inngöra, som är de flesta allmogekvinnors lot, lätt blir till en arbetsbörda, som gör dem till slavar. De orosar helt enkelt inte med några samhällsfrågöer, och de ha ingen minut på dagen ledig till att öda några kulturella intressen.

Givetvis spårar man en ny tid hos den yngre generationen, men den behöver en handriktion från de andra, som ha större överblick över förhållandena och större möjligheter.

På denna punkt har nutidens kvinnörelsen en stor uppgift, inte minst genom sina många sammanslutningar, de må nu bära politiska namn av olika färg eller kallas husmoderföreningar eller vad som helst, blott de må kvinnorna i livenskapen och lära dem att förstå sina egna behov och att begära mera av livet. Det gäller ju inte minst spridandet av de tekniska hjälpmedlen, vilket i hög grad är en ekonomisk fråga, men när vi kvinnor ha föresatt oss något, brukar vi vara energiska och envisa. Så det kanske kan vara möjligt, att våra barn en gång få sjunga dödsrunan över den gamla tidens trälände husmor.

Låt oss hoppas det! M. T.—5.

NABO, det självverkande tvättämnet med bensin.

Är klänningen bra sydd

säger Du! Det var roligt att höra! Men att sömmas är så jämnt och fin, har jag att taeka min Husvarna-maskin för. Du kan inte tro vad den syr fort och vill — och så lättakts den är. Jag vet inte hur jag skulle hinna sy åt mig och min familj, om jag inte hade min utmärkte HUSVARNA-maskin.

Köp Du en Husvarna-maskin så blir Du bökten — det bli alla, som köpa

HUSVARNA SYMASKINER

12 **GETINGEN**

ROMAN

E. L. VOYNICB

— Vill ni ha vidare upplysningar, tillade han kallt, så är det bäst att ni personligen vänder er till polischefen.

Julia ryckte papperet ifrån sin man, tittade in honom och utbröt:

— Jäs, det är du som bringar vanära över din familj och sätter alla skvaleraktiga tungor i rörelse. Jäs, du är mogen för fångelset nu, trots all din fromhet. Ja, något annat var ju inte att vänta av den där papistiska kvinnans barn —

— Madame, avbröt officeren, ni får inte samtala med den häktade på ett främmande språk.

Men hans invändningar hördes knappast under Julias ordföde.

— Just vad man kunde vänta, trots fastor och bönen och heliga meditationer.

Dr Warren hade en gång liknat Julia vid en salling, i vilken man råkat hålla ut en årtidsfiska. Ljudet av hennes röst skar i Arthurs nerver och han erinrade sig plötsligt denna liknelse.

— Detta prat tjänar ingenting till,

sade han, ni behöver inte frukta något obehag, ty alla förstår att ni äro oskyldiga. Jag antar att ni vill söka igenom mina saker; varsågod mina herrar, jag har ingenting att döjja.

Medan gendarmerna genomsökte rummet, läste hans brev, gick igenom hans papper och drog ut byråldor och kartonger, satt han och väntade på sängkanten, en smula upprörd av spänningen, men ingalunda bekymrad. Undersökningen oerode honom inte. Han hade alltid bränt upp de brev som möjligen skulle kunna vara komprometterande, och med undantag av några halvt revolutionära dikter och ett par nummer av »Det unga Italiens», fymo gendarmerna ingenting som gav dem lön för deras möda.

Sedan de övriga lämnat rummet, närmade sig Thomas Burton officeren och had om tillåtelse att få tala med fången. Han fick en nick till svar, gick fram till Arthur och mumlade med en något hes röst:

— Det här var ju en förbannat obehaglig historia och jag känner mig verkligen lesten.

Arthur såg upp med ett ansikte, klart som en värmegögn.

— Du har alltid varit snäll mot mig, sade han, men det är ingenting att vara ledsen för.

— Hör på, Arthur, sade Thomas och drog i sin mustasch, har allt det här något att göra med pengar, ty i så fall —

— Nej, vad skulle det ha med pengar att göra?

— Då är det några politiska galenskap. Jag tänkte ju på det. Bry dig inte om vad Julia pratade, det är hennes elaka tunga, och skulle du behöva hjälp på något sätt så vänd dig bara till mig.

Arthur räckte honom sin hand och Thomas kom föreföll stolare än vanligt. Under tiden hade gendarmerna slutat sin undersökning och officeren uppförde Arthur att sätta på sina ytterkläder. Han lydde genast, orden, men tvekade plötsligt. Det var så svårt att ta farväl av moderns altare i närvaro av dessa soldater.

— Har ni något emot att lämna rummet för ett ögonblick? frågade han. Ni ser ju att jag inte kan komma undan och att här inte finns något att döjja.

— Det gör mig ont, men det är förbudet att lämna en fånge ensam.

— Näja, det gör detsamma.

— Han gick in i alkoven och böjde knä vid krusifixen.

— Hære, gör mig trogen intill döden, viskade han sakt.

När han reste sig upp, stod officeren

och betraktade Montanellis porträtt.

— Är detta en släkting till er? frågade han.

— Nej, det är min biktfader, den nye biskopen i Brighella.

På trappan väntade de sorgsna och oroliga italienska tjänarna. De älskade Arthur för hans egen och för hans mors skull och kysste bedrövade hans händer och hans kläder. Gian Battista fanns där också, och tårarna droppade ned i hans gråa mustascher. Ingen av familjen Burton syntes till, och deras kallsinighet kontrasterade mot tjänstkollets vänlighet och sympati. Arthur var nära att sjunka ihop när han tryckte deras händer.

— Farväl, Gian Battista, hälsa och kyss eda små. Farväl Teresa. Gud vare mig er allesammans.

Han sprang hastigt nedför trapporna. Ett ögonblick senare var det endast en liten grupp av tysta män och snyftande kvinnor som stodo kvar och sågo efter vagnen, som hastigt körde därifrån.

VI.

Arthur fördes till en gammal medeltida fästning som var belägen nere vid hamnen. Fångelselivet var inte alltför förvånande. Hans cell var mörk och fuktig, men han hade växt upp i ett

(Forts.)